



# Biuletyn

Koła Miłośników  
Dziejów Grudziądza



Rok V:2007

Data odczytu: 3.10.2007

Numer 28 (141)

Data wydania: 3.10.2007

Mgr Stanisław Poręba

## Numery specjalne czasopism o Grudziądzu (1922-1936)

### I

„**ILUSTRACJA POLSKA**” [Poznań], R. 1:1922, nr 15 z 9 XII, ss. 197-212. (numer grudziądzki).

„**ZIEMIA**” [Warszawa], R. X: 1925, nr 5 z V, ss. 73-96. („Zeszyt opracowany przez Oddział Grudziądzki PTK”).

„**GAZETA GRUDZIĄDZKA**” (wyd. II), [Tuszewo k. Grudziądza], R. 31: 1927, nr 71 z 23 VI, ss. 4 („Numer Okazyjny”)

„**MŁODY GRYF**” [Toruń], R. V: 1935, nr 3 (201) z 20 I, ss. 24, IV, nrb. 2. (numer specjalny poświęcony Grudziądzowi).

„**POLSKA**” [Warszawa], R. II:1936, nr 34 z 23 VIII, ss. [1]-[8], (Podtytuł: „Kwiat Armji Polskiej. Szkoła Podchorążych Kawalerji w Grudziądzu”).

### II

Tygodnik „**ILUSTRACJA POLSKA**” na początku lat 20-ch XX w. miał dość licznych czytelników w Grudziądzu i jego regionie. Rozpowszechniany był drogą prenumeraty. Numer grudziądzki zawierał m. in. artykuły i notatki:

- M. Pacoszyński, Związek Towarzystw Kupieckich na Pomorzu i jego zadania, s. 202.
- Marchlewski - Zawacki. Pomorska Hurtownia Kolonialna (Grudziądz, ul. Wybickiego 39), s. 203.
- Pomorskie Towarzystwo Przemysłu Chemicznego „**POMERANIA**” w Grudziądzu. Właściciel K. Wolski i Syn, ss. 204-205.
- Przemysł Drzewny „**STRUG**”. Spółka Akcyjna w Grudziądzu, ss. 206-207.
- „**ALCHEMIA**”. Fabryka Chemiczno-Techniczna Leczniczych Specyfików w Grudziądzu, s. 207.
- „**UNIA**”. Zjednoczone Fabryki Maszyn Rolniczych na Pomorzu. Ventzki i inni..., s. 208.
- **DOM TOWAROWY** Towarzystwa Akcyjnego W. Korzeniewski i Spółka, s. 209.
- **CENTRALNA SZKOŁA KAWALERJI** w Grudziądzu, s. 210.
- **GRUDZIĄDZ – PRZESZŁOŚĆ I TERAŹNIEJSZOŚĆ** oraz **STARY GRUDZIĄDZ**, ss. 211-[212]. (2 cykle rysunków grudziądzkiego artysty malarza PRANCISZKA KONITZERA 1882 – 1952).



Miesięcznik „**ZIEMIA**” był organem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Prenumerowany był zbiorowo przez Koła PTK i dostarczany miłośnikom krajoznawstwa. Zawiera on artykuły: ks. Wł. Łęgi, Rozwój miasta Grudziądza, ss. 74-77, oraz Brekinie pod Grudziądzem, s. 78; K. Maj, Grudziądz jako ośrodek turystyczny Pomorza Południowego, ss. 79-82; ks. Wł. Łęga, Muzeum Miejskie w Grudziądzu, ss. 83-84; Wł. Grobelny, Rzemiosło w Grudziądzu i okolicy, ss. 84-86; ks. B. Hesse, O kółkach rolniczych powiatu grudziądzkiego, s. 87; M. Pacoszyński, Grudziądz jako miasto handlowo-przemysłowe, ss. 87-88; T. Ziółkowski, Ze statystyki powiatu grudziądzkiego, ss. 88-89; W. Solman, Tow. Upiększenia Miasta Grudziądza, ss. 89-90; T. Majowa, Cisy w Wierzchlesie, ss. 90-92; J. Staśko, Radunia, ss. 92-96. Numer uzupełnia notatka: Oddział Grudziądzki PTK, s. 79, oraz 20 fotografii grudziądzkich zabytków, wykonanych przez Henryka Gąsiorowskiego.



Wychodząca w okresie dwudziestolecia międzywojennego 3 razy w tygodniu (wtorek, czwartek i sobota) oraz w 3. wydaniach regionalnych (I, II, III) i 2 mutacjach „**GAZETA GRUDZIĄDZKA**”, wydała kilka numerów specjalnych, zwanych „**numerami**”

**okazyjnymi**". Jednym z nich był numer poświęcony sprowadzeniu prochów JULIUSZA SŁOWACKIEGO do Polski, w czerwcu 1927 r. Na 1-szej stronie tego numeru został opublikowany art. R. W. [Romualda Wasilewskiego] „BOŻE, TAKŻE MNIE WEZMĄ I ZANIOSĄ DO MEJ ZIEMI...”. Zawiera on liczne cytaty utworów poety i ilustrowany jest portretem poety, narysowanym przez grudziądzkiego artystę malarza i grafika Brunona Franowskiego. Następne strony numeru (2-4) zawierają zwykłe codzienne materiały: odcinek powieści Wł. S. Reymonta „Osądzona”, korespondencje z Polski i świata, kroniki, ogłoszenia prasowe... Do tematyki związanej z J. Słowackim powraca redakcja „Gazety” w nr 73 z 28 czerwca 1927 r. Zawiera on 3 artykuły: „PROCHY SŁOWACKIEGO NA PROGU ZIEMI OJCZYSTEJ W GDYNI”, „UROCZYŚCISCI W GDYNI. POWITANIE PROCHÓW WIESZCZA” i „UROCZYŚCISCI W GRUDZIĄDZU”. Pierwsze 2 artykuły są anonimowe. Trzeci podpisany jest kryptonimem: j.r., należącym do Jana Michała Rakowskiego. Artykuł ten podaje pełne informacje o uroczystościach J. Słowackiego w Grudziądzu, m. in. o działalności Komitetu Ku Czcii Juliusza Słowackiego i o wystawieniu przez Teatr Miejski jego sztuki „Lilla Weneda”...



„**MŁODY GRYF**”, to czasopismo wychodzące w Toruniu w latach 1931 - 1939 i przeznaczone dla młodzieży szkolnej. Numer specjalny poświęcony Grudziądzu, został wydany z okazji 15. rocznicy odzyskania niepodległości przez Grudziądz. Materiały do niego pomagali zbierać: inż. J. Włodek, ks. dr Wł. Łęga, Fl. Federski, Wł. Morawski, oraz oficerowie WP, zajmujący się PW i WF w garnizonie grudziądzkim. Numer zawiera następujące artykuły:

- Z zamierzonych dziejów Grudziądza, ss.1-6.
- Z historii Związku Strzeleckiego na terenie Grudziądza, ss. 7-8.
- 40 lat pracy „Sokolej” w Grudziądzu, ss.8-10.
- Grudziądz na froncie walki o polskość, ss. 11-14.
- Organizacja kadr ochotniczych, ss. 14-16.
- **Co warto wiedzieć o Grudziądzu**, s. 17.
- **Wędrowki po Grudziądzu**, ss. 18-19.
- Z życia Hallerczyków w Grudziądzu, s. I.
- **Rzemiennym dyszlem po okolicy Grudziądza**, ss. II -IV. Wszystkie artykuły są anonimowe. Numer jest bogato ilustrowany fotografiami. Na jego okładce została umieszczona fotografia rysunku kościoła św. Mikołaja w Grudziądzu, wykonana przez artystkę malarkę Zofię Woyniankę.



„**POLSKA**”, to tygodnik przeznaczony dla polskiej emigracji poza granicami kraju i wydawany przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy w Warszawie. Wychodził w latach 1935 - 1939? i redagował go Jerzy Grabowski (1896 – 1981). Grudziądzki numer „Polski” posiada podtytuł: „Kwiat Armji Polskiej. Szkoła Podchorążych Kawalerji w Grudziądzu”. Na stronie pierwszej reprodukowany jest obraz J. Kossaka „Książę Józef Poniatowski”. Na następnych stronach umieszczono m. in. podobizny komendanta CWK płk dypl. Józefa Smoleńskiego i dowódcy SPK ppłk. Jana Litewskiego oraz liczne fotografie koszar CWK i fotografie z życia podchorążych szkoły. W jednym z budynków SPK znajdowała się SALA HONOROWA, na ścianach, której umieszczono liczne tablice pamiątkowe, związane z dziejami polskiej kawalerii. Na jednej z nich umieszczono napis: „NA WIECZNĄ PAMIĘĆ 2420 SZWOLEŻERÓW, UŁANÓW, STRZELCÓW KONNYCH I WYCHOWANKÓW KLAS KAWALERYJSKICH. SZKOŁY PODCHORAŻYCH, POLEGŁYCH NA POLU CHWAŁY ZA POLSKĘ W 1914-1920 R”. Na innych tablicach m. in. były wymienione pola wielkich bitew w dziejach Polski: Kirchholm, Wiedeń, Samosiera, Rokitna i Krechowce.

#### **Literatura:**

- Bibliografia czasopism pomorskich. Woj. bydgoskie. Praca zbiorowa pod red. H. Baranowskiego, Toruń 1960, s. 196, poz. 950.
  - Paczkowski A., Prasa polska w latach 1918-1939, Warszawa 1980, ss. 60, 117 - 118, 186, 280.
  - Poręba S., „Gazeta Grudziądzka” (1894-1939). Calendarium, Grudziądz 2004, s. 47 (1927).
  - Poręba S., „Grudziądzki numer miesięcznika „ZIEMIA” z 1925 r., [w:] W 100-lecie Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906-2006), Grudziądz 2006, ss. 23-36.
- (L.B.S.)

---

**Redakcja:** Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.